

Изх. 27/08.04.2026 г.

ДО ПРЕЗИДЕНТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
гр. София, ул. „Дондуков“ №2
priemna@president.bg

ДО ОМБУДСМАНА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Гр. София 1202, ул. „Георг Вашингтон“ № 22
priemna@ombudsman.bg

ДО МИНИСТЪРА НА ОКОЛНАТА СРЕДА
И ВОДИТЕ
1000, гр. София, бул. „Княгиня Мария Луиза“ 22
edno_gishe@moew.government.bg

ДО МИНИСТЪРА НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И
БЛАГОУСТРОЙСТВО
гр. София 1202, Ул. Св. Св. Кирил и Методий № 17-19;
e-mrrb@mrrb.government.bg

ДО МИНИСТЪРА НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО
гр.София, пл. „Света неделя“ №5, ПК София 1000
Email: minister@mh.government.bg

СТАНОВИЩЕ – ВЪЗРАЖЕНИЕ

От СНЦ „ЖИВА ЗЕМЯ“ Сдружение
в обществена полза
гр. Шумен, ул. В. Априлов, 18, вх1, ап.9
Адрес за кореспонденция:
гр. Вълчи дол, п.к. 9280
ул. Ал. Стамболийски № 53
ЕИК 207942149
ел. адрес: dimitrova3@abv.bg

По Проект на План за определяне на приоритетни зони (ППЗ) за изграждане на
вятърни електроцентрали¹ и по Проект на Задание за екологична оценка (ЗЕО),
публикувани за обществено обсъждане

¹ <https://www.moew.government.bg/bg/konsultacii-po-zadanie-za-obhvat-i-sudurjanie-na-doklad-za-ekologichna-ocenka-na-proekta-plan-za-opredelyane-na-prioritetni-zoni-za-razvitie-na-obekti-za-proizvodstvo-na-elektricheska-energiya-ot-vyaturna-energiya/>

РЕЗЮМЕ

Настоящото становище установява съществени правни, методологични и фактически пороци в Проекта на План за определяне на приоритетни зони и Заданието за екологична оценка към него, включително:

- липси в обхвата на Задание за стратегическа и пълна екологична оценка, съответстваща на изискванията на Директива 2001/42/ЕО²;
- липса на анализ на разумни алтернативи и технологична неутралност;
- липса на оценка на кумулативните ефекти;
- липса на хидрогеоложка оценка и риск за подземните водни тела;
- липса на анализ на въздействието върху човешкото здраве;
- ограничено и формално участие на обществеността.

Посочените пороци правят невъзможно постигането на целите на екологичната оценка и обуславят необходимостта от прекратяване на процедурата и изготвяне на нов, законосъобразен стратегически документ.

I. ФАКТИЧЕСКА ОБСТАНОВКА

Република България е сред държавите членки на Европейския съюз, които са постигнали **значително намаление на емисиите на парникови газове спрямо нивата от 1990 г.**, като по данни на European Environment Agency емисиите в страната бележат устойчива низходяща тенденция в дългосрочен план. Съгласно анализи на европейско ниво, България е сред държавите с **най-съществен спад на емисиите в ЕС от 1990 г. насам**, което поставя страната в сравнително благоприятна позиция по отношение на изпълнение на общоевропейските климатични цели. Следва да се отчете, че целта за **намаление с най-малко 55% до 2030 г.** е формулирана като цел на Европейския съюз като цяло, а не като индивидуално задължение за всяка държава членка.

Същевременно, в Министерството на околната среда и водите (МОСВ) е налична информация за инвестиционни намерения за изграждане на над **1000 броя ветрогенератори с голяма височина и мощност**, концентрирани основно в районите на **Добруджа и Лудогорието**, което представлява съществен фактор, който не е адекватно отразен в процедирания проект на план като оценка на кумулативен ефект на въздействие. В този контекст необходимостта от ускорено и масирано определяне на приоритетни зони **само за развитие на вятърна енергия** не може да бъде обоснована с неизпълнение на европейски ангажименти от страна на Република България. Напротив, предвид вече постигнатия значителен напредък в намаляването на емисиите, изборът за приоритизиране на конкретен вид възобновяем енергиен източник представлява **въпрос на национална политика и планиране**, който следва да бъде:

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=celex:32001L0042>

- а) неутрален по отношение на технологиите за производство на енергия от възобновяеми източници;
- б) балансиран между различните видове ВЕИ;
- в) основан на обективни екологични, социални и икономически критерии;
- г) съобразен с принципите на правото на ЕС, включително недискриминация и устойчиво развитие.

II. НЕСЪОТВЕТСТВИЕ С ПРАВОТО НА ЕС

Секторното планиране, ограничено единствено до развитие на вятърна енергия, е в противоречие с основни принципи на правото на Европейския съюз.

На първо място, съгласно **Директива (ЕС) 2023/2413**, държавите членки следва да създават рамка за развитие на възобновяемите енергийни източници като цяло и да осигурят обективно и недискриминационно планиране. Ограничаването на приоритетните зони до една-единствена технология (вятърна), без надлежна техническа и екологична обосновка за изключването на останалите, противоречи на духа на Директивата за насърчаване на всички форми на енергия от възобновяеми източници.

На второ място, подобен подход води до нарушаване на **принципа на равно третиране** и създава необосновано предимство за конкретен сектор. Макар практиката на Съда на ЕС, включително по дело **C-379/98 PreussenElektra**, да признава правото на държавите да подкрепят ВЕИ, тя не допуска това да става чрез произволна дискриминация, която нарушава правилата на вътрешния пазар и конкуренцията.

На трето място, изготвянето на план, който разглежда единствено вятърна енергия, противоречи на изискванията на **Директива 2001/42/ЕО (Директива за CEO)**. Този подход не позволява анализ на „разумни алтернативи“, което е съществен процесуален пропуск, потвърден в практиката на Съда на ЕС по дело **C-567/10 Inter-Environnement Bruxelles**.

Освен това, съгласно **чл. 11 от Договора за функционирането на ЕС**, екологичните съображения следва да бъдат интегрирани във всички политики, което изключва възможността за фрагментарно и едностранчиво планиране, обслужващо само един технологичен подсектор.

На практика, подобен подход не отговаря и на **принципа на пропорционалност**, развит в практиката на Съда на ЕС, включително по дело **C-331/88 Fedesa**, тъй като не представлява най-балансираното средство за постигане на общите цели за енергийна независимост и декарбонизация.

Считаме, че разпоредбата на чл. 5, ал. 2 от ЗЕВИ не транспонира правилно изискванията на **Директива (ЕС) 2023/2413**. Вместо да създаде обективна рамка за ускорено развитие на възобновяемите източници, националната уредба поставя в

системно привилегировано положение инвеститорите в сектора на вятърната енергия спрямо всички останали технологии.

Съгласно Директивата, определянето на приоритетни (ускорени) зони трябва да бъде резултат от **координирано и прозрачно планиране**, обхващащо потенциала на всички видове възобновяема енергия. Изготвянето на План, който обхваща единствено вятърни електроцентрали, представлява:

- **Неправилно и непълно транспониране и прилагане на правото на ЕС:** Директивата изисква картиране на ресурсите и околната среда, за да се идентифицират най-подходящите зони. Ограничаването „по подразбиране“ само до вятърна енергия е в разрез с целта за интегриран и балансиран енергиен микс.
- **Дискриминация и нарушаване на принципа на равно третиране:** Липсата на техническа и екологична обосновка защо в тези зони се изключат други ВЕИ технологии (напр. фотоволтаични или хибридни системи), създава необосновано пазарно предимство.
- **Нарушение на процесуалните изисквания за СЕО:** Съгласно **Директива 2001/42/ЕО** и практиката на СЕС по дело **C-567/10**, планът задължително трябва да включва анализ на „разумни алтернативи“. Фокусът върху една-единствена технология прави този анализ невъзможен.

Следва да се отчете, че по въпроса за неправилното транспониране на Директива (ЕС) 2023/2413 и фаворизирането на конкретен сектор вече е налице широк обществен и институционален дебат, включително наложено **президентско вето през 2025 г.** върху изменения в ЗЕВИ. Независимо от това, настоящият Проект на план продължава да възпроизвежда съответното несъответствие с правото на Съюза. При това положение, съгласно принципа на **върховенство и директен ефект на правото на ЕС**, МОСВ е длъжно да приложи директно разпоредбите на Директива (ЕС) 2023/2413. Административният орган следва да преразгледа обхвата на Плана, като интегрира в него и други технологии, отговарящи на екологичните критерии, или да представи подробна обосновка за тяхното изключване.

III. ОТНОСНО СЪЩЕСТВЕНИ ПОРОЦИ В ЗАДАНИЕТО ЗА ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА

Анализът на представеното Задание за обхват и съдържание на екологична оценка на План за определяне на приоритетни зони за развитие на вятърна енергия (март 2026 г.) показва наличието на съществени методологични, правни и концептуални пропуски, които поставят под съмнение възможността за изготвяне на обективна, пълна и законосъобразна екологична оценка.

1. Несъстоятелно твърдение за „липса на данни“ при наличие на публични регистри

Особено притеснително е твърдението, че при картографирането не са изключени териториите на населените места поради „липса на данни“?! Това твърдение е несъстоятелно, тъй като границите на населените места са налични в кадастрални и държавни ГИС регистри и тези данни са публично достъпни и широко използвани.

Включването на населени места в „приоритетни зони“ създава сериозен риск от социални конфликти, правна несигурност, прехвърляне на проблема към по-късен етап, както и **за обоснован риск за човешкото здраве**.

2. Липса на спазени отстояния и липса на гаранции за защита на населението

Особено съществен пропуск в представеното Задание представлява липсата на изисквания за определяне и анализ на минимални отстояния между предвидените приоритетни зони за изграждане на вятърни електроцентрали и:

1. засегнатите населени места;
2. граница на урбанизираните територии;
3. обекти, подлежащи на здравна защита, съгласно ЗООС;
4. сгради и съоръжения, разположени извън регулационните граници на населените места, но също подлежащи на здравна защита по Закона за опазване на околната среда.

В Заданието за екологична оценка към плана не е предвидено изрично изискване в Доклада за екологична оценка да бъдат анализирани и обосновани тези отстояния, включително съобразно изискванията на действащата нормативна уредба, в частност Наредба № 14 от 15 юни 2005 г. за технически правила и нормативи за проектиране, изграждане и ползване на обектите и съоръженията за производство, преобразуване, пренос и разпределение на електрическа енергия (Наредба № 14). Необходимо е и крайно належащо, там където липсва нормативно уреждане на защитата на здравето на населението да се прилагат утвърдени и доказани европейски добри практики.

Рискове, които можем да идентифицираме на база изложеното в т. 2:

2.1. Риск от заобикаляне на процедурите по ОВОС

Предвид факта, че се касае за стратегически план, определящ „приоритетни зони“, съществува реална опасност след приемането му:

- а) конкретните инвестиционни предложения да се реализират при облекчен режим;
- б) да се приеме, че въздействията са вече оценени на стратегическо ниво;
- в) да се ограничи или изключи необходимостта от провеждане на пълна процедура по ОВОС за отделните проекти.

В този контекст липсата на ясно дефинирани отстояния на етапа на екологичната оценка води до **прехвърляне на ключови въпроси към по-късен етап**, когато възможностите за реално обществено участие за засегнатото население са значително ограничени.

2. 2. Нарушаване на правото на информираност и участие на обществеността

При отсъствие на ясни пространствени ограничения и отстояния:

- а) засегнатото население няма да може да установи дали и в каква степен ще бъде засегнато;
- б) общественото обсъждане на плана се обезсмисля;
- в) гражданите ще бъдат поставени пред свършен факт и ще разберат за инвестиционното намерение едва на етап учредяване на сервитути или започване на строителство, което е на финалния етап от процедурата по осъществяване на ИП.

Изложеното представлява **сериозно ограничаване на правото на ефективно участие**, гарантирано от националното и европейското право.

2.3. Риск за здравето и качеството на живот на засегнатото население

Липсата на анализ на отстоянията не позволява да бъдат оценени адекватно:

- а) въздействията от шум;
- б) въздействия на нискочестотни шумове, вибрации и инфразвук;
- в) визуално въздействие и т.нар. „shadow flicker“;
- г) кумулативни ефекти при концентрация на съоръжения.

Тук е моментът да се отбележи, че масово инвеститорите в проекти за вятърни електроцентрали системно пренебрегват въздействията описани в б. б) и в) под предтекст, че в България липсва нормативна уредба регулираща тези въздействия. Поселдното е крайно несериозно и безотговорно, като се има предвид, че в Европа точно поради тази причина вече се насърчава изграждане на ветрогенератори в морето именно поради вредите ефекти върху здравето на хората.

2.4. Прехвърляне на стратегически решения на проектно ниво

Определянето на минимални отстояния е **стратегически въпрос**, който следва да бъде решен на ниво План за приоритетни зони (ППЗ) и Доклад за екологична оценка (ДЕО) към плана, а не да е оставен на отделни инвеститори, да бъде решаван фрагментарно в рамките на отделни проекти и да е предмет на последващи административни преценки. Подобен подход води до неравномерна защита на населението, подценяване риска за здравето на настоящите и бъдещи поколения, липса на предвидимост и необосновано повишен риск от конфликти между инвеститори и засегнати общности.

В заключение на т.2 от настоящото становище можем да обобщим, че липсата на изисквания за анализ и определяне на минимални отстояния в заданието представлява съществен пропуск, който компрометира възможността за реална оценка на въздействието върху засегнатото население, създава предпоставки за заобикаляне на

процедурите по ОВОС, ограничава правото на информираност и участие на гражданите при вземане на решения и поставя под риск здравето и качеството на живот на засегнатите лица.

Поради това считаме, че в обхвата на екологичната оценка следва изрично да бъде включено изискване за:

1. Определяне на минимални отстояния, но при съобразяване с утвърдени методики и ограничения, работещи в развити държави като Дания, Германия (провинция Бавария), Нидерландия, които съобразяват въздействие на ветрогенераторите върху човешкото здраве не само по отношение на чуваемия шум, но така също и по отношение на нискочестотния такъв, инфразвук и въздействие на светлосенките;
2. Съобразяване с действащата нормативна уредба, включително Наредба № 14, с предложение за спешна актуализация на чл.141, ал.1, която към момента предвижда едва 500 м. разстояние на ветрогенераторите спрямо населените места и не е актуализирана повече от 20 години, когато турбините бяха в пъти по ниски и по-малко мощни.
3. Преди процедирането на ППЗ да се извърши промяна в Наредба № 14, като изрично се уточни, че границата на населеното място се определя по Закона за административно-териториалното устройство на Република България, предвид факта, че все още има множество общини са без приет и действащ ОУП. Последното предложение е продиктувано от факта, че масово инвеститорите прилагат определението за „населено място“ съгласно Закона за устройство на територията, което е с ограничен териториален обхват и по никакъв начин не се съобразяват, че има изведени части от населените места извън регулационните граници на населените места, които в минали години са били част от устройствените планове. По този начин жилищни сгради – подлежащи на здравна защита се оказват на разстояние много по-малко от 500 м. спрямо регламентираните. Всичко това ще урегулира в начален етап фундаментални определения и ще елиминира излишни конфликти между засегнатото население и инвеститорите.
4. Прилагането на чл.141, ал.1 да се прилага в пряка обвързаност с чл.138, ал.1 от Наредба № 14, в смисъла, че ветрогенератори биха могли да се одобряват за инсталация ИЗВЪН УРБАНИЗИРАНИТЕ ТЕРИТОРИИ на засегнатите населени места.
5. Предвид мълчанието на Министерство на здравеопазването относно инициатива за възстановяване на Наредбата за определяне на санитарно-защитни зони за населението спрямо промишлени източници на вредни въздействия и инфразвук, да се приложи минимум „Правилото 10х“ спрямо границите на урбанизираните територии на засегнатите населени места. „Правилото 10х“ изисква минималното разстояние между ветрогенераторите и урбанизираните територии да бъде най-малко десеткратната обща височина на ветрогенератора измерена от основата на кулата до върха на витлото в неговата най-висока позиция спрямо земната повърхност.

3. Липса на данни, използвана като основание за липса на защита

Заданието изрично признава липса на достатъчно данни за определени компоненти на околната среда, включително **липса на база за чувствителност на прилепите** и непълно отчитане на други екологични фактори. На база изложеното, вместо да се изиска събиране на необходимите данни, се приема подход, при който тези компоненти не се включват в оценката, а защитата се отлага за по-късен етап. Този подход е в пряко противоречие с принципа на предпазливостта и води до **системно подценяване на риска за биоразнообразието**.

4. Конфликт между мащаба на плана и липсата на детайлност

Планът обхваща общо 25 зони, засяга над 6 300 кв. км територия (огромна площ) и води до значителен потенциал за изграждане на нови мощности. В същото време, описанието на околната среда е общо и резюмирано, липсва конкретен анализ за отделните зони, като не се отчитат регионалните особености и специфичните рискове. Всичко това води до невъзможност за извършване на реална оценка на въздействието на териториално ниво.

5. Липса на ефективна оценка на кумулативния ефект

Въпреки че формално се споменава необходимостта от кумулативна оценка, липсват ясна методология, критерии за оценка на кумулативен ефект, липсват конкретни механизми за анализ. При наличието на значителен брой съществуващи и планирани проекти, този пропуск води до съществено подценяване на реалното въздействие върху околната среда на цялата територия на страната.

Предвид огромния териториален обхват на настоящия проект, е императивно да се извърши цялостна кумулативна оценка. Тя трябва да включва не само планираните и вече изградени вятърни мощности, **но и вече изградените и заявени промишлени фотоволтаични електроцентрали** (с мощност над 1 MW). Само чрез подобен интегриран анализ може да се установи реалният капацитет на околната среда и да се предотврати необратимото унищожаване на ценни екосистеми и ландшафти под натиска на нецелесъобразно усвояване на европейски средства. Изложените пропуски и идентифицирани рискове са в пряко противоречие с основните принципи на превенция, информираност на обществеността и устойчиво развитие, заложили в екологичното законодателство.

Във връзка с това предлагаме:

Извършване на цялостна инвентаризация на всички заявени инвестиционни намерения (ВЕИ) и изготвяне на подробен модел за кумулативно въздействие върху околната среда и човешкото здраве преди по-нататъшно придвижване на Плана за ПЗ.

6. Липса на яснота относно статута, обхвата и приложимостта на използваните научни разработки на Павел Зехтинджиев

Към заданието са използвани анализи и картографски материали, включително разработки с авторство на Павел Зехтинджиев, без да е предоставена информация относно:

1. основанието за тяхното включване като част от доказателствената база;
2. методологията, по която са изготвени;
3. тяхната пространствена и времева приложимост;
4. степента, в която са преминали независима научна верификация.

Липсата на такава информация създава невъзможност да се прецени дали тези материали са подходящи за използване на стратегическо ниво, дали отразяват актуалното състояние на околната среда, както и дали могат да служат като основание за изключване или подценяване на екологичен риск. Особено проблематично е, че тези материали се използват в контекст, който предполага:

- идентифициране на „зони с нисък риск“;
- изключване на орнитологично чувствителни територии;
- формиране на пространствени решения с дългосрочен ефект, включително в близост до Via Pontica.

При липса на яснота относно научна обоснованост на приложените материали и ограниченията по отношение на тяхното правилно прилагане, съществува риск:

- да се придаде непропорционална тежест на частични или ограничени данни;
- да се формират изводи, които не отразяват реалното състояние на екосистемите;
- да се създаде предпоставка за последващо пространствено разширяване на плана към чувствителни територии.

7. Липса на оценка на риска от пространствено разширяване на ППЗ:

7.1. към орнитологично чувствителни зони, включително Via Pontica

В продължение на горното, в представеното Задание за екологична оценка **липсва какъвто и да е анализ на риска от пространствено разширяване на плана към орнитологично чувствителни територии**, включително такива, разположени по протежение на Via Pontica. Този пропуск е особено съществен, доколкото планът има **стратегически характер** и създава рамка за последващи инвестиционни инициативи. В Проекта за План за определяне на приоритетни зони (ППЗ) **не са въведени ограничения**, които да предотвратят **разширяване или тълкуване на зоните в посока чувствителни територии**, съответно липсва анализ на **вторични и индиректни ефекти**, включително пренасочване на инвестиционния интерес. Вместо да въведат ограничения и предпазни механизми, авторите на ППЗ са включили материали, които поставят под съмнение интензитета и значимостта на миграционните процеси в определени територии, без да е ясно:

Но на какво основание тези материали са приети за релевантни?

Подложени ли са тези материали на независима научна проверка, предвид факта, че името на Зехтинджиев е неведнъж свързано с работни ангажменти, възложени именно от фирми, свързани с интереси в изграждане на вятърни електроцентрали?

Какви са ограниченията за приложимост на представените материали основно с автор Зехтинджиев?

В този контекст липсата на изискване за оценка на риска спрямо Via Pontica, съчетана с използването на подобни материали, създава реална възможност да се формира подценена оценка на орнитологичния риск, да се легитимират бъдещи инвестиционни предложения в чувствителни територии и да се разшири обхватът на плана извън първоначално декларираните ограничения. **Последното представлява съществено нарушение на принципа на предпазливостта и компрометира обективността на екологичната оценка още на етап задание.** Наличието на вътрешни противоречия между липсата на анализ на орнитологичния риск, свързан с миграционния път Via Pontica и използването на материали, които го релативизират, поставя под съмнение не само пълнотата, но и добросъвестността на изготвеното задание.

Връзка с конкретни засегнати територии

Горепосочените пропуски не са само теоретични, а имат пряко значение за конкретни територии, включително тази на Община Вълчи дол, област Варна. Към настоящия момент за територията на общината съществува инвестиционно намерение за изграждане на вятърна електроцентрала, която е предмет на административни съдебни производства. В тази връзка използването на непълно обосновани научни материали на стратегическо ниво създава риск същите да бъдат използвани като основание за последващи инвестиционни инициативи, да се легитимира разширяване на обхвата на плана към територии в Североизточна България и да се подцени орнитологичният риск в райони, попадащи в обхвата на Via Pontica.

Относно общественото несъгласие

Налице е ясно изразено и документирано обществено несъгласие на населението на Община Вълчи дол, област Варна срещу изграждането на промишлени вятърни електроцентрали на територията на община Вълчи дол, изразено чрез:

1. подписки, организирани при условията на Закона за прякото участие на гражданите в държавната власт и местното самоуправление;
2. множество писмени възражения и становища от жители и собственици на земеделски земи;
3. обществени прояви и протести, включително с участие на тежка земеделска техника.

Тези обстоятелства са от значение при стратегическото планиране, доколкото планът следва да отчита не само екологичните, но и социалните аспекти и степента на обществена приемливост.

Извод

С оглед на изложеното, считаме че:

- използваните научни материали основно с автор Павел Зехтинджиев **не могат да бъдат възприети** като достатъчна и надеждна основа за стратегическо планиране;
- липсата на яснота относно тяхната приложимост компрометира обективността на бъдещата екологична оценка;
- съществува реален риск от тяхното използването им като основание за разширяване на плана към орнитологично чувствителни територии, включително такива по протежение на Via Pontica.

Поради това изрично възразяваме срещу използването на тези материали като основание за разширяване на обхвата на плана към територии в Североизточна България, включително Община Вълчи дол, област Варна.

7.2. Към засягане на високопродуктивни плодородни земеделски земи

Изложеното в 7.1. има пряка връзка с риск от разширение на ППЗ към територията на Житницата на Република България (Добруджа и Лудогорието). Последното би било крайно неуместно и незаконно дори, предвид факта, че тези географски области са свързани с осигуряване на продоволствената сигурност на страната. Земеделието е трайно установен поминък за населението на Североизточна България и изграждането на ветроенергийни съоръжения в плодородните земи не кореспондира с принципа на устойчивост, а напротив би навредило безвъзвратно на цялата засегната територия и биоразнообразие.

8. Липса на хидрогеоложка оценка и риск за подземните води и геоложката стабилност на засегнатите територии

Съществен пропуск в представеното Задание представлява пълната липса на изискване за извършване на хидрогеоложки и инженерно-геоложки анализ на териториите, попадащи в обхвата на предложените приоритетни зони.

8.1. Липса на оценка на карстови и геоложки рискове

Заданието не предвижда анализ на карстови терени³, зони с повишен риск от пропадане, геоложка нестабилност, както и специфични инженерно-геоложки условия.

³ https://www.researchgate.net/publication/313024699_Evaluating_Karst_Risk_at_Proposed_Windpower_Projects

Този пропуск е особено съществен за райони като Родопите, Своге, където карстовите процеси са широко разпространени, а подземните кухни и водни системи създават повишен риск от пропадане при тежко строителство. Изграждането на ветрогенератори включва освен изграждане на масивни стоманобетонно фундаменти, така също и евентуално използване на пилоти⁴. При липса на предварителна оценка това може да доведе до пропадания, структурна нестабилност и дългосрочни геоложки увреждания.

8.2. Липса на оценка на въздействието върху подземните води

Заданието не съдържа изисквания за анализ на водоносни хоризонти, подземни водни тела и връзката между повърхностни и подземни води. Това е критичен пропуск, тъй като при фундирането на съоръженията може да се нарушат водоносни пластове, възможно е замърсяване по време на строителство, а и може да се промени хидрогеоложкият режим на цели райони.

8.3. Липса на съобразяване със санитарно-охранителни зони

Не е предвидено изискване за идентифициране и оценка на въздействие върху учредените санитарно-охранителни зони (СОЗ), анализ на въздействието върху водоизточници (както за питейно-битови нужди, така и на източниците на минерални води). Необходимо е да се предвиди съобразяване с режимите по Наредба № 3 към Закона за водите. **Особено притеснително е**, че не се разглеждат и водоизточници без учредени СОЗ (които в страната не са никак малко). Последното създава риск от увреждане на питейни водоизточници, дългосрочно замърсяване и застрашаване на водоснабдяването на засегнатото население.

8.4. Нарушение на принципа на предпазливостта

Липсата на хидрогеоложки анализ означава, че не се идентифицират потенциални рискове, не се предвиждат и прилагат превантивни мерки, а решенията се вземат при **непълна информация**. Това е в пряко противоречие с принципа на предпазливостта, който изисква при липса на достатъчно данни да се прилагат по-строги защитни мерки, а не обратното.

8.5. Неправилно изместване на анализа към проектно ниво

Хидрогеоложките рискове са териториално обусловени, свързани с избора на зона, но и стратегически по своя характер. Поради това, те следва да бъдат оценени точно тук - на ниво План ПЗ и ниво Доклад за екологична оценка, а не да се оставят на отделни инвеститори, на последващи процедури и на фрагментарни оценки.

В заключение: Липсата на хидрогеоложки и инженерно-геоложки анализ в заданието представлява съществен пропуск, който създава риск за геоложката стабилност на засегнатите територии, застрашава подземните води и водоизточниците, поставя под риск здравето и живота на засегнатото население и компрометира

⁴ [Analysis of Pile–Soil Interaction Mechanisms for Wind Turbine Tower Foundations in Collapsible Loess Under Multi-Hazard Coupled Loading](#)

възможността за устойчиво планиране. **Определянето на „приоритетни зони“ следва да бъде допустимо единствено** в територии, за които е доказано отсъствие на значими рискове за околната среда, водните ресурси, геоложката стабилност и не на последно място рискове за човешкото здраве. Предвид изложеното не може да се изключи вероятността от влошаване на състоянието на подземните водни тела, което прави недопустимо приемането на стратегическия документ без допълнителна оценка. Съгласно чл. 4 от Рамковата директива за водите (2000/60/ЕО), държавите членки са длъжни да предотвратят влошаване състоянието на всички водни тела. При липса на хидрогеоложка оценка това изискване не може да бъде гарантирано.

9. Корелация между ППЗ и ДЕО (инициирана от МОСВ) и Порцедурата по обществено обсъждане на Национална концепция за регионално и пространствено развитие 2026 г. -2040 г. (инициирана от МРРБ)

В публичното пространство, включително в рамките на енергийни форуми, проведени през 2026 г., са направени изявления от представители на изпълнителната власт относно необходимостта от ускорено развитие на проекти за вятърна енергия, включително чрез използване на механизма за определяне на приоритетни зони. Подобни изявления, разглеждани в съчетание с констатираните в настоящото становище пропуски в Заданието за екологична оценка и Проекта на план за определяне на ПЗ, създават основателни съмнения, че се цели ускорено реализиране на инвестиционни проекти, че се създава риск от формализиране на процедурата по екологична оценка и се ограничава възможността за пълно и обективно разглеждане на екологичните и социалните последици.

Недоумение буди и стартираната успоредно с настоящата и процедура по обществено обсъждане на **Проект на Национална концепция за регионално и пространствено развитие 2026-2040 г.**⁵ От въпросната Концепция от стр. 269 научаваме:

„Във връзка с инвестиционен интерес за присъединяване на значителни генериращи нови мощности от ВЕИ паркови модули към електропреносната мрежа в югоизточна България се предвижда изграждане на нов пръстен 400kV: п/ст Марица изток – п/ст Узунджово– п/ст Любимец 2 (нова) – п/ст Асеново (нова), а в североизточна се планира изграждане на нов пръстен 400kV: п/ст Варна – п/ст Добрич– ВС Генерал Тошево 2 (нова) – ВС Свобода.

*До 2035 г. се планира разширяване на мрежовия капацитет в Североизточна България (Добрич, Варна, Шумен), **където се концентрират новите вятърни и соларни мощности**; изграждане на „умни“ подстанции и внедряване на системи за автоматизирано управление и балансиране на натоварванията; **създаване на регионални енергийни хъбове около Пловдив, Варна и Русе** – зони с висока концентрация на ВЕИ, батерийни системи и междусистемни връзки. Модернизация и цифровизация на подстанции на ЕСО, където е планира цялостна подмяна на оборудването в ключови подстанции – „Добруджа“, „Варна“, „София Запад“, „Бургас“*

⁵ [\[Срок: 08.04.2026\] Проект на Национална концепция за регионално и пространствено развитие 2026-2040 г.](#)

и „Марица Изток“. Ще се внедрят интелигентни системи за управление на натоварването и автоматично възстановяване на захранването, което ще позволи по-висока оперативна сигурност.“

В този контекст следва да се подчертае, че стратегическото планиране в областта на възобновяемата енергия НЕ МОЖЕ да се осъществява единствено на ниво изпълнителна власт, без да се гарантира ефективно участие на засегнатите общности. Ускоряването на инвестиционните процеси не може да бъде за сметка на принципите на законосъобразност, прозрачност и информираност.

Необходимо е да се осигури реално и пълноценно участие на обществеността в процеса на планиране, както и вземане на решения, основани на научна обоснованост и обективна оценка на въздействията, при спазване на баланса между обществения и частния интерес.

С оглед на изложеното считаме, че в настоящия си вид Проектът на План и Заданието за екологична оценка **не отговарят на изискванията за законосъобразност, обоснованост и прозрачност**, включително на изискванията на Директива 2001/42/ЕО, и не създават предпоставки за изготвяне на обективна и пълна екологична оценка.

Налице са съществени пороци, включително:

- липса на разглеждане на разумни алтернативи;
- предварително предрешаване на резултатите;
- използване на непълна и методологично ограничена доказателствена база;
- липса на оценка на кумулативните и индиректните въздействия;
- липса на анализ на риска от разширение на териториалния обхват на плана към орнитологично чувствителни зони, включително по протежение на Via Pontica;
- липса на гаранции за ефективно участие на обществеността;
- липса на гаранции за опазване на човешкото здраве.

Тези пороци създават реален риск от:

- съществено подценяване на въздействието върху околната среда и биоразнообразието;
- засягане на здравето и качеството на живот на населението;
- вземане на стратегически решения при непълна и потенциално подвеждаща информация.

В този смисъл процедурата в настоящия ѝ вид **не може да постигне целите на екологичната оценка** и е опорочена още на етап задание.

10. Индикации за предварително формирана Концепция за пространствено развитие („енергийни пръстени“) и риск от предрешеност на плана

В представените материали, съпътстващи документи и успоредно провеждана процедура (при това по време на подготовка за провеждане на избори за НС, т.е. при липса на ефективен парламентарен контрол) по концепции за развитие включваща

изграждане на т.нар. „енергийни пръстени“, ведно в предвиждания за изграждане на мащабни комплекси от вятърни и фотоволтаични електроцентрали в определени региони на страната води до извода за строго дирижиран сценарий на комплексен план, който със сигурност ще доведе до трайни и необратими увреждания на природата на страната в невиджан до сега мащаб. В този контекст съществува реален риск:

- екологичната оценка да бъде използвана за **легитимиране на предварително формирана концепция**, а не за обективно изследване на въздействията;
- да се допусне **кумулятивно натоварване на цели региони**, без адекватна оценка на последиците;
- да се създадат предпоставки за **концентрация на инвестиционен натиск** в територии със значима екологична чувствителност;
- да се озовем много в скоро в екологична катастрофа.

Връзка с конкретни територии

Прилагането на подобен модел на „енергийни пръстени“ създава пряк риск за територии в Североизточна България, включително Община Вълчи дол, област Варна, където вече са налице инвестиционни намерения и изразено обществено несъгласие относно тези намерения. Тук е момента да се отбележи, че МОСВ не сметна за нужно да разгледа жалбите на природозащитните организации и физически лица подадени в хода на процедура по ОВОС и в последствие срещу Решение №ВА-2-2/2025 г. на директора на РИОСВ-Варна за одобряване на мащабна вятърна електроцентрала в землищата на шест села от Община Вълчи дол, област Варна. Всичко това, показва необективност в действията на административните органи, което обуславя и изготвянето на настоящото Становище-Възражение.

В допълнение, концентрацията на вятърни и фотоволтаични мощности в такива региони, без пълна стратегическа оценка, би довела до:

- значително изменение на ландшафта;
- повишено кумулативно въздействие върху биоразнообразието;
- риск за миграционните маршрути на птиците, включително Via Pontica;
- съществено засягане на качеството на живот на населението.

Извод

Наличието на концепция за развитие на „енергийни пръстени“, разглеждана паралелно с изготвянето на настоящия план, поставя под съмнение:

- дали процесът на планиране е действително отворен и обективен
- или представлява формализиране на предварително избрани пространствени решения.

11. Обобщено, Заданието за екологична оценка страда от фундаментални пороци, включително:

- липса на разглеждане на разумни алтернативи;

- предварително предрешаване на резултатите;
- използване на непълна и ограничена методология;
- игнориране на ключови компоненти на биоразнообразието;
- липса на достатъчна детайлност при значителен териториален обхват.

В този си вид заданието не създава предпоставки за изготвяне на обективна и законосъобразна екологична оценка и води до риск от системно подценяване на въздействието върху околната среда и биоразнообразието.

В допълнение, липсата на анализ на риска от разширяване на плана към орнитологично чувствителни зони, включително такива по протежение на Via Pontica, в съчетание с използването на непълно обосновани научни материали (визираме приложенията с автор Павел Зехтинджиев), създава предпоставки за вземане на стратегически решения при непълна и потенциално подвеждаща информация.

Това компрометира не само качеството на екологичната оценка, но и законосъобразността на целия план.

С оглед на горното, считаме че:

1. Проектът на План е изготвен в противоречие с правото на ЕС и следва да бъде преработен.
2. Необходимо е изготвяне на **интегриран план обхващащ всички видове ВЕИ но само на подходящите за тях места**, а не само за вятърна енергия.
3. Да се извърши пълна и обективна екологична оценка, включително кумулативни ефекти.
4. Да се гарантира реално участие на обществеността чрез предварителни обсъждания по общини, така че засегнатите общности да имат гарантирано участие в процеса по вземане на решение за включване или не на територията/част от територията на общината в приоритетна зона за развитие на конкретен вид ВЕИ.
5. Да се включат задължителни анализи на:
 - води и водоизточници;
 - геология и хидрогеология;
 - въздействие върху населени места и здравето на хората;
 - въздействие върху птици и прилепи.
6. Да се отразят всички налични инвестиционни намерения, с оглед оценка на реалното въздействие.

ИСКАНЕ ЗА ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ПРОЦЕДУРАТА

Изложеното е в противоречие с основните принципи на екологичната оценка, включително изискването за разглеждане на реални алтернативи и за вземане на решения въз основа на пълна и обективна информация.

Поради това НАСТОЯВАМЕ:

1. **Да бъде прекратена настоящата процедура** по изготвяне на План за определяне на приоритетни зони за развитие на вятърна енергия;
2. **Да бъде изготвено ново задание за екологична оценка**, което да:
 - включва реални и обосновани алтернативи;
 - съдържа пълна и научно обоснована методология;
 - отчита кумулативните и индиректните въздействия;
 - включва изричен анализ на орнитологичния риск, вкл. спрямо Via Pontica, а не фиктивен такъв, обоснован с недоказани материали на определено лице, при липса на данни за независима научна верификация и потенциален конфликт на интереси;
 - гарантира ефективно участие на засегнатото население;
3. **Да не се допуска разширяване на обхвата на плана** към територии в Североизточна България, включително Община Вълчи дол, въз основа на непълно обосновани или методологично ограничени научни материали;
4. **Да бъде извършена реална и ефективна обществена консултация** със засегнатите общини и население преди предприемане на последващи действия по стратегическо планиране.

Настояваме за публикуване на списъка с лицата, участвали пряко или косвено в изготвянето и концептуалното оформяне на Проекта на Плана и Заданието за екологична оценка към него, както и за лицата, които задкулисно прокарват идеята Република България да бъде превърната в клъстер от няколко енергийни хъбове, игнорирайки развитието на всички останали обществени сектори.

Настояваме да получим **писмен и мотивиран отговор** по всички повдигнати в настоящото становище въпроси, съгласно изискванията на административно-производствените правила.

С уважение:

Приложение 1: Конститути непълноти на предложената схема за консултации

Представената схема за консултации не обхваща в пълен обем необходимите дейности за законосъобразно разработване на План за приоритетни зони и съпътстваща екологична оценка. Налице са съществени пропуски, които ограничават ефективното участие на обществеността, компрометират интегрирания характер на екологичната оценка и създават предпоставки за предварително предрешаване на резултатите.

1. Незаконсъобразно ограничаване на общественото участие („праг“ за обсъждане)

В схемата е въведено условие провеждането на среща за обществено обсъждане да зависи от наличието на „повече от две мотивирани негативни становища“. Това

изискване (макар разписано в наредба) е дискриминационно, произволно и лишено от законово основание. То противоречи на принципите на Орхуската конвенция, които гарантират **широко и ефективно участие на обществеността при изработването на планове с въздействие върху околната среда**. Ограничаването на публичния дебат чрез субективна преценка кое становище е „мотивирано“ представлява недопустимо стесняване на правото на участие.

Във връзка с изложеното правим следното предложение:

Да се предвиди **задължително провеждане на обществени обсъждания**, независимо от броя на постъпилите становища, включително:

1. **регионални присъствени срещи** (за всяка една засегната от плана община) с участие на засегнатото население и местната власт;
2. **една централна среща, след приключване на регионалните.**

2. Липса на активно информиране на засегнатите лица

Схемата предвижда единствено пасивни форми на информиране (публикации на интернет страници на институции). Това е недостатъчно предвид широкия териториален обхват на плана. Практически това води до **информационна недостъпност за пряко засегнатите лица**. Ето защо предлагаме да се въведе задължение за:

1. публикуване на обявления в сградите на всички засегнати общини и кметства и на интернет страницата на всяка засегната община;
2. публикации в регионални медии;
3. активно уведомяване на браншови организации, включително земеделски такива, туристически организации (по отношение на засегнатите планински туристически маршрути).

3. Формално „съвместяване“ на плана и екологичната оценка

От представената схема е видно, че първият работен проект на плана е изготвен преди фактическото започване на процедурата по екологична оценка. Този подход повтаря порочната практика от 2023 г. при изготвянето на Интегрирания национален план в областта на енергетиката и климата (ИНПЕК) с хоризонт 2030 – 2050 г. (актуализиран през 2024 г.).

Припомняме, че ИНПЕК премина през формално обществено обсъждане (декември 2023 г. – януари 2024 г.) при липса на ключови данни в проекта. Последва преработване и ново, незаконосъобразно съкратено 14-дневно обсъждане (юни 2024 г.), без мотиви от страна на Министерския съвет за съкращаване на сроковете. Критичното в случая е, че екологичната оценка на ИНПЕК стартира едва през юли 2024 г. – т.е. след като планът вече беше влязъл в действие. Обществото не бе запознато с Доклада за ЕО, нито бе проведено реално обсъждане, което да зачете общественото мнение.

Настоящият проект на План за определяне на приоритетни зони за ускорено развитие на вятърни електроцентрали крие същия риск от процедурна симулация. Това

означава, че екологичната оценка не е интегрирана в процеса на планиране, а се използва *post factum* за легитимиране на вече взети политически решения. Подобен подход директно противоречи на изискванията на **Директива 2001/42/ЕО** относно оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда (Директивата за СЕО), съгласно която оценката трябва да бъде извършена **по време на изготвянето** на плана и **преди** неговото приемане.

С оглед на гореизложеното, предлагаме:

Да се въведе задължителен етап за ревизия на плана въз основа на резултатите от ЕО. Този етап трябва да предвижда изрична възможност **за отпадане на цели зони от обхвата на плана при констатирано отрицателно въздействие, а не само предписване на „смекчаващи мерки“.**

4. Липса на задължителна трансгранична оценка

Представената схема оставя преценката за наличие на трансгранично въздействие изцяло в дискрецията на административния орган, без да отчита реалните териториални и екологични характеристики на предложените зони. Макар към момента приоритетните зони да не включват изрично части от Добруджа и Лудогорието, изразяваме категорично възражение срещу евентуално бъдещо разширяване на обхвата на плана в тези региони въз основа на анализи (вкл. на П. Зехтинджиев), аргументиращи „ниска чувствителност“. Настояваме за прилагане на **принципа на предпазливостта** още на настоящия етап.

Независимо от гореизложеното, трансграничен ефект е налице и при текущия обхват на проекта, по-конкретно в:

- **Гранични зони с Румъния и Сърбия** (област Видин);
- **Гранични зони с Гърция** (област Смолян, вкл. община Неделино).

Тези територии са интегрална част от свързани екосистеми и международни миграционни коридори. Липсата на трансгранична процедура обуславя следните критични рискове:

1. **Невъзможност за оценка на кумулативния ефект** без участието на съседните държави, което компрометира качеството и законосъобразността на екологичната оценка.
2. **Риск от неспазване на Конвенцията от Еспо**, което създава предпоставки за международни правни спорове и блокиране на стратегически проекти.

Във връзка с това правим следното предложение:

Да се включи изискване за задължително уведомяване на потенциално засегнатите държави още на етап „Задание“ и провеждане на реални трансгранични консултации и международните ангажменти на страната.

5. Липса на проследимост и отчетност към обществеността

В схемата не е предвиден механизъм за публичен отговор на постъпилите становища и проследяване на тяхното отразяване. Това води до формално участие без реално значение. Към настоящия момент забелязваме, че в информационната система за обществени обсъждания липсва публичност на подадените към настоящия момент становища.⁶ Настояваме, да се въведе задължение за публикуване на:

1. подробна таблица на съответствието;
2. мотиви за приемане или отхвърляне на всяко постъпило становище;
3. публикуване на становищата, постъпили в хода на процедурата.

6. Липса на интегрирана експертна оценка

Предложената схема не предвижда участието на ключови експерти, чието становище е критично за законосъобразността и безопасността на плана. Липсва приносът на:

1. **Геолози и хидрогеолози** – за оценка на стабилността на терена и риска за подпочвените води;
2. **Еколози и орнитолози** – за оценка на въздействието върху биоразнообразието и миграционните пътища;
3. **Здравни експерти и специалисти по акустика** – за анализ на въздействието от шум, вибрации и нискочестотен шум върху населението.

Тези дефицити повтарят вече установените пропуски в заданието за екологична оценка (ЕО) и поставят под въпрос обективността на планирането.

Особено критичен е въпросът с **Наредба № 14**, която регламентира отстоянията на ветрогенераторите от населените места. От 2024 г. насам редица институции (МРРБ, МЕ, МЗ и МОСВ) са многократно сезирани за факта, че тази наредба е морално остаряла и напълно неадекватна спрямо съвременните технологии. Към днешна дата липсва реално действие за нейната актуализация, въпреки официалните заявки за анализ. Считаме за недопустимо предлагането на мащабен стратегически план за зонироване, без да е осигурена съвременна защита на човешкото здраве. Текущите норми не отчитат вредното въздействие на новото поколение мощни ветрогенератори (с единична мощност 6–8 MW), които генерират значително по-големи нива на шум и инфразвук.

Във връзка с това предлагаме:

Предлагаме преустановяване на процедурата по приемане на плана до актуализиране на Наредба № 14 и включване на мултидисциплинарен екип от

⁶ <https://strategy.bg/bg/public-consultations/12198>

независими експерти, които да извършат детайлна оценка на здравния риск за всяка от предложените зони.

7. Липса на механизъм за оценка на кумулативния ефект

От представените материали не става ясно кога и как ще се оценява кумулативният ефект и как ще се отчитат съществуващи и планирани мощности. Системна практика напоследък е да се подценява кумулативния ефект на въздействие. Това води до системно подценяване на въздействието.

В заключение,

„Представената схема за консултации има формален характер и не гарантира:

НИТО реално участие на обществеността;

НИТО прозрачност на процеса;

НИТО интегриране на екологичната оценка в планирането;

НИТО законосъобразност на процедурата.

В този си вид схемата не съответства на изискванията на европейското и националното право и създава предпоставки за приемане на план с предварително предрешени параметри и недостатъчно оценено въздействие.